

ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

*Γιατί φτάνουν οι νέοι στη διάπραξη
εγκληματικών πράξεων*

● **Του Γιώργου Πέτρου**

*Κοινωνιολόγου Κέντρου Κοινωνικής και Πνευματικής Στήριξης
Ιεράς Μονής Κύκκου*

Τι είναι νεανική εγκληματικότητα; Η απάντηση είναι απλή: νεανική παραβατικότητα είναι μια αντικοινωνική ή εγκληματική ενέργεια από ένα άτομο ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ (Wikipedia, 2005). Τα αίτια της νεανικής παραβατικότητας είναι λίγο δύσκολο να εξηγηθούν. Υπάρχουν διαφορετικές θεωρίες που έχουν συμβάλει προς την κατεύθυνση της κατανόησης της παραβατικότητας των ανηλίκων και χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: βιολογική, ψυχολογική και κοινωνιολογική.

Οι βιολογικές θεωρίες περιστρέφονται γύρω από την ιδέα ότι τα άτομα έχουν προδιάθεση για τη διάπραξη εγκλήματος. Ο Τσέζαρε Λομπρόζο θεωρείται ότι έχει συμβάλει σημαντικά με θεωρία που ονομάζεται θετικισμός (Πρωταθλητής, 2004). Θεωρεί ότι τα άτομα που διαπράττουν εγκλήματα έχουν κληρονομήσει ορισμένους βιοχημικούς και γενετικούς παράγοντες. Επιπλέον, δηλώνει ότι οι εγκληματίες τείνουν να έχουν ορισμένα φυσικά χαρακτηριστικά που θεωρούνται μια προδιάθεση για έγκλημα, όπως μέτωπο που προεξέχει ή μεγάλοι λοβοί αυτιών (Πρωταθλητής, 2004). Η εγκληματολόγος Sheldon, δήλωσε ότι διαφορετικοί τύποι ατόμων συμπεριφέρονται διαφορετικά. Για παράδειγμα, πίστευε ότι αθλητικοί τύποι είχαν περισσότερες πιθανότητες να διαπράξουν εγκλήματα.

Μια άλλη βιολογική θεωρία υποστηρίζει ότι γενετικές ανωμαλίες κατά την δημιουργία των χρωματοσωμάτων, μπορούν να οδηγήσουν σε βίαιη και εγκληματική συμπεριφορά (Πρωταθλητής, 2004). Αυτό το είδος ανωμαλίας είναι συνήθως σπάνιο και δεν μπορεί να είναι αρκετή για πρόβλεψη της εγκληματικής συμπεριφοράς (Πρωταθλητής, 2004).

Οι ψυχολογικές θεωρίες επικεντρώνονται στις διαδικασίες προετοιμασίας των ατόμων και είναι δύο ειδών: Η ψυχαναλυτική θεωρία και η κοινωνική θεωρία μάθησης. Η ψυχαναλυτική θεωρία βασίζεται σε στοιχεία του Φρόιντ: id, εγώ, και

υπερεγώ (Πρωταθλητής, 2004). Το id είναι η μονάδα δίσκου για την άμεση ικανοποίηση και μπορεί να εξηγήσει πράξεις παραβατικότητας, όπως κλοπές σε καταστήματα ή διαρρήξεις. Επίσης, η ψυχαναλυτική προσέγγιση ορίζει ότι τραυματικές εμπειρίες κατά την πρώιμη παιδική ηλικία μπορεί να αποτρέψουν την αρμονική ανάπτυξη του εγώ και υπερεγώ (Πρωταθλητής, 2004).

Η κοινωνική θεωρία μάθησης έχει βάση το πόσο ένα άτομο αποδέχεται τους κανόνες, νόμους και ήθη της κοινωνίας. Όταν υπάρχουν θετικά πρότυπα μέσα στο σπίτι και την κοινότητα, το άτομο είναι σε θέση να μάθει θετικούς τρόπους για την επίτευξη των στόχων. Όταν υπάρχει βία στο σπίτι, το άτομο μαθαίνει ότι η βία είναι το μόνο διαθέσιμο μέσο αντιμετώπισης απογοητεύσεων. Αυτό σημαίνει ότι όσο πιο θετική σχέση με το περιβάλλον έχει ένα παιδί τόσο πιο πιθανό είναι να μπορεί να συμβαδίζει με την κοινωνία και να γίνει ενεργό μέλος της (Πρωταθλητής, 2004).

Η κοινωνιολογική θεωρία της παραβατικότητας των ανηλίκων περιλαμβάνει τη θεωρία του στελέχους, τη θεωρία της επισήμανσης, και τη θεωρία του κοινωνικού ελέγχου. Η θεωρία του στελέχους αναφέρει ότι στέλεχος θεωρείται ένα άτομο που έχει στόχους, αλλά αδυνατεί να τους επιτύχει με νόμιμο τρόπο. Το άτομο τότε θα βρει παράνομους τρόπους για την επίτευξη τους (TTU, 2005). Υπάρχουν πέντε τρόποι προσαρμογής που οι άνθρωποι μπορούν να δράσουν σε σχέση με τη θεωρία του στελέχους:

- ❶ **Συμμόρφωση** - πρόσωπο που αποδέχεται τα μέσα για την επίτευξη των στόχων του, που έχουν τεθεί από την κοινωνία.
- ❷ **Καινοτομία** – πρόσωπο που αποδέχεται το στόχο, αλλά χρησιμοποιεί παράνομα μέσα για την επίτευξη του.
- ❸ **Τυπολατρεία** - πρόσωπο που απορρίπτει τους στόχους, αλλά θα εργαστεί προς την κατεύθυνση επίτευξης χαμηλότερου επιπέδου στόχων που έχουν εγκριθεί.
- ❹ **Απορριπτικότητα** - πρόσωπο που απορρίπτει τόσο τους στόχους όσο και τα μέσα.
- ❺ **Εξέγερση** - πρόσωπο το οποίο, κατά μία έννοια, δημιουργεί δική του εικόνα της κοινωνίας των πολιτών (Merton, 2005).

Η θεωρία της επισήμανσης εστιάζεται στον καθορισμό της επιθετικότητας ενός ατόμου. Όταν ένα άτομο χαρακτηρίζεται ως εγκληματίας από το σύστημα δικαιοσύνης, αρχίζει να πιστεύει ότι εί-

ναι πραγματικά εγκληματίας και προσδιορίζει τον εαυτό του με αυτή την ταυτότητα. Ένας άλλος κρίσιμος παράγοντας για την επισήμανση είναι ότι το άτομο θα αναζητήσει τους τύπους των αντιδράσεων που να είναι αποδεκτοί από τους άλλους. Μόλις ένα άτομο επισημανθεί γίνεται κοινωνικό απόβλητο και αρχίζει να επαναστατεί.

Η κοινωνική θεωρία δεσμού, γνωστή και ως θεωρία κοινωνικού ελέγχου, επινοήθηκε από τον Travis Hirschi στη δεκαετία του 1960. Υπάρχουν πολλές διαφορετικές ενδείξεις για το αν ένα άτομο θα διαπράξει αξιόποινες πράξεις. Η πρώτη εξαρτάται από το ενδιαφέρον ενός ατόμου σε ένα άλλο ανθρώπινο ον (Hirschi, 2005). Η δεύτερη είναι μια δέσμευση, πράγμα που σημαίνει ότι η έλλειψη

δέσμευσης απέναντι στα ήθη και την κοινωνική νομοθεσία, μπορεί να οδηγήσει σε παραβατική συμπεριφορά. Η τρίτη είναι η εμπλοκή. Ο Hirschi πιστεύει ότι το άτομο που συμμετέχει σε θετικές δραστηριότητες δεν θα έχει το χρόνο για τη διάπραξη εγκληματικών πράξεων (Hirschi, 2005). Το τέταρτο και τελευταίο είναι η πίστη. Όταν ένα πρόσωπο δεν ζει σε μια περιοχή που έχει τις ίδιες αξίες ή όταν πιστεύει ότι το δίκαιο είναι άδικο, τείνει να επαναστατήσει και να διαπράξει αξιόποινες πράξεις (Hirschi, 2005).

Καταλήγοντας πρέπει λοιπόν να ερευνηθούν οι βιολογικές, ψυχολογικές, και κοινωνιολογικές προσεγγίσεις. Μόνο τότε μπορεί να δοθεί απάντηση σε κάθε παραβατική συμπεριφορά ανηλίκου, καθώς κάθε περίπτωση είναι μοναδική. ■